

nica Efežanima je poslanica molitve« (386). Parenetsku ulogu ima i podsjećanje na Pavla u vremenu pod kraj prvog stoljeća, jer kao što je prema 2,11-22 Bog po Pavlu sabrao jednu Crkvu između Židova i pogana, tako u vremenu nakon Apostola Crkva treba ostati jednom, što je istaknuto u parenetskom dijelu 4,1-16. Za parezu Ef svojstveno je da se temelji na prisutnosti i djelovanju uskrslog Krista.

F. Mussner navodi tekstove Jak u kojima je naglašena čudoredna motivacija. Za razliku od egzegeta šezdesetih godina, koji u Jak nisu vidjeli osnovnu literarnu i misaonu strukturu, Mussner s novijim proučavateljima ove nekoć osporavane poslanice vidi u pojmovima *dipsihia-holokleria* središnju poruku ove poslanice: »Rehabilitacija Jakovljeve poslanice u punom je pogonu. Njezina etika ima trajnu važnost« (423).

Svi su autori u svojim priložima uzimali u obzir najnovije rezultate egzegetskog istraživanja, što se vidi iz literature koju navode u bilješkama. Posebno su se oslanjali na Schnackenburgovo proučavanje novozavjetne etike, bilo da se s njime slažu bilo da žele pokazati nove uvide u stare tekstove. Osobno smatram da je najveći doprinos ovog zbornog djela u zaključku koji se nameće iz više priloga: suodnos ljubavi prema Bogu i bližnjemu i Isusova uprisutnjivanja kraljevstva Božjega.

Königsbrunn, 31. kolovoza 1989.

M. Zovkić

Neues Testament und Ethik. Für Rudolf Schnackenburg. Herausgeben von Helmut Merklein, Herder, Freiburg 1989, str. 597.

Ova opsežna i vrlo lijepo uređena knjiga je »Festschrift« za Rudolfa Schnackenburga u povodu 75. obljetnice života. Sadrži 29 znanstvenih priloga što ih Schnackenburgovi »prijatelji, kolege i učenici«, katolici i protestanti, skupiše kao cvijeće u čast uvaženog jubilarca.

Kako se bibličar Schnackenburg cijeloga života bavio Novim zavjetom, posebice Ivanovim spisima i novozavjetnom etikom, to priređivači odlučise da prilozi budu s područja novozavjetne etike, omiljele Schnackenburgove teme. Stoga i naslov knjige »Novi zavjet i etika«.

Ovaj zbornik izvrsno upotpunjuje Schnackenburgovo važno djelo »Čudoredna poruka Novoga zavjeta« (najnovije izdanje u dva sveska), vjerojatno najbolji i najpregledniji priručnik novozavjetne etike.

Autori priloga su uglavnom njemački bibličari, većinom internacionalno poznati. Oni produbljuju i proširuju neka pitanja, možda samo dodirnutu u Schnackenburgovu priručniku, ili ih zaokružuju.

Prilozi su podijeljeni u sedam skupina: 1. Isus/sinoptici (7 priloga); 2. Ivanovi spisi (2 priloga); 3. Pavlove poslanice (7 priloga); 4. Deuteropavlove poslanice (4 priloga); 5. Poslanica sv. Jakova (1 prilog); 6. Otkrivenje (2 priloga); 7. Šire zajedničke teme (6 priloga).

Autori priloga su poznata njemačka imena kao što su: A. Vögtle, R. Pesch, G. Lohlink, E. Lohse, H. Merklein, K. Kertelge, F. Mussuer, G. Gnilka, W. Schrage i drugi.

Knjiga je na visokoj znanstvenoj razini te daje primjer njemačke biblijske znanosti. Ujedno znak je vremena da su se našli zajedno i katolički i evanđelički biblijski stručnjaci, očit znak ekumenskog zbližavanja na području Svetog Pisma. A ako je tu zbližavanje uspjelo, već je učinjeno mnogo i na znanstvenom i na ekumenskom polju.

Teško je ući »in meritum« ovako raznovrsnih stručnih priloga. Tu su u prvom redu pozvani bibličari da eventualno iznesu koju kritičku primjedbu. Kršćanski etičar može se samo radovati nad ovim radovima, plodove kojih će nastojati integrirati u iznošenju sadržaja i osobina kršćanske etike.

Korisne su neke precizacije u vezi s Weissovoj i Schweitzerovoj »Interimsethik« (E. Grässer) te o Isusovoj etici i vrijednosti zakona (J. Becker). Vrijedan je prilog A. Vögtlea koji, tumačeći Mt 5,3b–42 par Lk 29–30 iz Govora na gori, ujedno se i kritički osvrće na stav G. Lohfinka u knjizi »Za koga vrijedi Govor na gori?« (Wem gilt die Bergpredigt?, Herder, Freiburg 1988).

Moralist nalazi važan prilog evanđeličkog autora E. Lohsea koji, govoreći o savjesti u Pavlovoj etici, ističe stanovitu ograničenost suda savjesti i upućenost na konačan sud Božji.

Glavni urednik zbornika H. Merklein vrlo detaljno analizira Rim 13,1–7, a G. Dautzenberg tumači teški tekst 1 Kor 6,18 (»Bježite od bludnosti!«). Još je riječ o poruci slobode i zapovijedi ljubavi u poslanici Galaćanima (K. Kertelge), o novozavjetnim »haustafeln« (G. Strecker), o parezi u poslanici Efežanima (U. Lutz); o Tit 2 kao parezi zajednice (A. Weiser). O etičkoj motivaciji u Poslanici sv. Jakova govori poznati bibličar F. Mussner. Od širih zajedničkih tema spomenuo bih prilog J. Gnilke o apokaliptici i etici te onaj o parezi u Novom zavjetu i u izvanbiblijskom spisu »Oporuke dvanaest patrijarha« (m. de Jonge). Zadnji prilog se bavi pitanjem datiranja raznih rabinskih izjava, teško pitanje u uspoređivanju novozavjetne etike s rabinskom literaturom (K. Müller).

Na kraju knjige, kao 8. odjeljak, nalazi se popis Schackenburgove bibliografije od 1937. do 1988. Popis sadrži dvadesetak knjiga, 7 stranica gusto navedenih članaka i priloga u časopisima i zbornicima, njegovu uređivačku djelatnost te časopise u kojima su izlazile njegove bezbrojne recenzije. Schnackenburg je doista primjer ozbiljna i veoma radina znanstvenog radnika, koji u svom radu nije išao za pomodarskim »hitovima« nego je vjerno i umjereno iznosio bogatstvo i probleme Novoga zavjeta. Doista je zaslužio ovakvo »cvijeće« za svoj rođendan.

Knjiga je vrijedna i za moraliste i za bibličare. Pojedini prilozi sigurno će se češće navoditi te je nezaobilazna u solidnom utemeljenju novozavjetne etike. Stoga, kako rekosmo, dobro dolazi kao dopuna i proširenje Schnackenburgova priručnika.

Marijan Valković